

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“МІЖНАРОДНІ
КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВІ
ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”**
(для спеціалістів, магістрів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено кандидатом економічних наук, доцентом *І. Я. Софіщенко*

Затверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 4 від 08.10.03)

Перезатверджено на засіданні кафедри банківської та страхової справи
(протокол № 14 від 24.06.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Софіщенко І. Я. Навчальна програма дисципліни “Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції” (для спеціалістів, магістрів). – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. – 14 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції”, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2010
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2010

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предметом дисципліни “Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції” є сукупність дій суб’єктів міжнародних економічних відносин у сфері міжнародних розрахунків та валютних операцій.

Мета дисципліни — вивчення основних умов і принципів здійснення міжнародних розрахунків та валютних операцій, набуття вміння їх застосування.

Після її вивчення студенти зможуть опанувати:

- особливості формування валютного курсу, фактори курсоутворення на валютному ринку;
- особливості проведення валютних операцій на спот-ринку і форвардному ринку валют;
- особливості умов і форм здійснення міжнародних розрахункових операцій;
- види банківського кредитування міжнародних розрахунків, що дозволить набути таких навичок:
- визначати вплив валютного курсу на експортно-імпортні можливості країни;
- сформувати навички обчислення паритетного співвідношення курсів валют, крос-курсів, форвардних курсів;
- порівнювати витрати з альтернативних способів міжнародного запозичення кредитних коштів для фінансування міжнародних розрахунків;
- визначати відповідну до умов зовнішньоекономічної діяльності форму розрахунків;
- використовувати різні способи страхування валютних ризиків.

Викладення дисципліни базується на матеріалі попередніх дисциплін “Гроші та кредит”, “Міжнародні економічні відносини”, “Міжнародна економіка”.

Здобуті знання будуть корисними при вивченні подальших курсів (“Управління ЗЕД”, “Ризик у зовнішньоекономічній діяльності”).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
**“МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВІ
ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Міжнародні валютні відносини
1	Основи організації та механізми міжнародних розрахунків
2	Особливості документообороту в операціях міжнародних розрахунків
3	Документарні та недокументарні форми розрахунків
4	Кредит в операціях міжнародних розрахунків
	Змістовий модуль II. Міжнародні кредитні відносини
5	Загальні принципи діяльності банків на валютному ринку
6	Конверсійні операції банку на валютному спот-ринку
7	Валютні операції на строковому ринку
8	Управління валютними ризиками
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
дисципліни
**“МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНО-РОЗРАХУНКОВІ
ТА ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ”**

Змістовий модуль I. Міжнародні валютні відносини

Тема 1. Основи організації та механізми міжнародних розрахунків

Поняття та види міжнародних розрахунків. Принципи організації міжнародних розрахункових операцій. Способи платежів. Роль національних і колективних валют і золота в міжнародних розрахунках. Валютно-фінансові та платіжні умови міжнародних контрактів як основа міжнародних розрахункових операцій. ІНКОТЕРМС-2000 та базові умови постачання.

Валюта ціни та валюта платежу. Умови платежу.

Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх урахування в міжнародних розрахунках.

Роль банків у міжнародних розрахунках.

Міжбанківські кореспондентські відносини. Система СВІФТ і принципи її функціонування у міжнародних розрахунках.

Умови відкриття, ведення та закриття валютних рахунків.

Регулювання міжнародних розрахункових операцій в Україні.

Література [1; 2; 4–6; 9; 10; 16; 19–21]

Тема 2. Особливості документообороту в операціях міжнародних розрахунків

Правила ІНКОТЕРМС та базові умови постачання. Види документів, які використовуються при міжнародних розрахунках. Комерційні документи. Транспортні документи. Страхові документи. Фінансові документи. Особливості оформлення та руху документів при здійсненні міжнародних розрахунків.

Література [1–6; 9; 10; 16]

Тема 3. Документарні та недокументарні форми розрахунків

Особливості використання в міжнародній сфері основних форм розрахунків. Авансові платежі. Платіж за відкритим рахунком. Банківський переказ. Розрахунки з використанням чеків. Одноманітний закон про чеки. Розрахунки з використанням векселів. Одноманітний закон про векселі.

Розрахунки з використанням пластикових карток. Переваги та недоліки використання недокументарних форм у міжнародних розрахунках.

Документарний акредитив, його види та форми. Основні складові операції з розрахунків документарним акредитивом: узгодження умов, відкриття та виконання. Акредитивне доручення. Уніфіковані правила для документарних акредитивів (публікація МТП № 500 від 1993 р.). Переваги та недоліки використання документарного акредитива в міжнародних розрахунках.

Документарне інкасо, його види та форми. Основні складові операції з розрахунків документарним інкасо. Уніфіковані правила для документарних інкасо (публікація МТП № 347 від 1979 р.).

Література [1; 3; 20]

Тема 4. Кредит в операціях міжнародних розрахунків

Роль кредиту при здійсненні міжнародних розрахунків, його види та зв'язок з умовами платежу.

Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків за імпортом. Особливості кредитування на основі векселя. Особливості кредитування на основі акредитива.

Особливості кредитування розрахунків на основі банківських кредитних ліній.

Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків при експорті.

Операції експортного факторингу. Принципи визначення вартості факторингу.

Операції експортного форфетинга. Принципи визначення вартості форфетинга.

Операції експортного лізингу. Особливості розрахунків лізингових платежів та ефективності лізингової угоди для банку.

Банківські гарантії та особливості їх використання в операціях міжнародних розрахунків.

Типи та види банківських гарантій. Загальні принципи та правове забезпечення банківських гарантій.

Література [1–6; 9; 10; 16; 19–21]

Змістовий модуль II. Міжнародні кредитні відносини

Тема 5. Загальні принципи діяльності банків на валютному ринку

Види валютних операцій банку. Інформаційне забезпечення операцій на валютних ринках.

Особливості організації валютних ринків в Україні. Регулювання валютного ринку в Україні.

Валютна позиція банку та принципи її регулювання. Міжбанківський ринок депозитних операцій в іноземній валюті. Відсоткові ставки за депозитами в іноземній валюті та фактори їх формування. Принципи організації банківських операцій на ринку міжбанківських депозитів у валюті. Валютування та депозитна позиція банку.

Ринок євровалюти та особливості здійснення операцій в євровалюті.

Література [1–6; 9; 10; 16; 19; 20; 27; 29; 32]

Тема 6. Конверсійні операції банку на валютному спот-ринку

Сутність, види та цілі конверсійних операцій. Валютні операції на умовах спот. Фактори, що впливають на курси спот. Котирування валют. Курси покупця і продавця. Крос-курси та їх розрахунки. Валютна позиція. Практика укладання угод на ринку поточних конверсійних операцій.

Регулювання банківських операцій спот.

Література [1–6; 9; 10; 16; 19; 20; 27; 29; 32]

Тема 7. Валютні операції на строковому ринку

Сутність та цілі форвардних контрактів. Форвардний курс, принципи формування та фактори, що впливають на його динаміку. Валютування форвардних контрактів. Види форвардних контрактів. Форвардні крос-курси. Витрати за форвардною угодою.

Процентні форварди. Угоди форвард/форвард, угоди за форвардними ставками.

Валютні свопи та практика укладання угод своп. Процентні свопи, їх види та характеристика. Валютні свопи ринку капіталів.

Операції з валютними ф'ючерсами. Особливості функціонування ф'ючерсного ринку. Система маржі.

Організація торгівлі опціонними контрактами та система маржі. Операції з опціонами на валюту.

Спекулятивні операції на валютних ринках.

Література [1–6; 9; 10; 16; 19; 20; 27; 29; 32]

Тема 8. Управління валютними ризиками

Поняття валютного ризику, який супроводжує валютні операції банку. Класифікація валютних ризиків. Загальні підходи до управління валютними ризиками банку. Оцінка валютного ризику. Стратегії управління ризиком. Вибір методів страхування валютного ризику.

Література [1–3; 28; 33]

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Банки та їх функції при здійсненні міжнародних розрахунків.
2. Вексель у системі міжнародних розрахунків.
3. Задача.

Варіант 2

1. Умови здійснення міжнародних розрахунків
2. Валютні операції на спот-ринку: види та умови здійснення.
3. Задача.

Варіант 3

1. Операції купівлі валюти під експортно-імпортні контракти на міжбанківському валютному ринку.
2. Лізінг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.
3. Задача.

Варіант 4

1. Основні форми міжнародних розрахунків: документарні та не-документарні.
2. Порядок відкриття та закриття валютних рахунків.
3. Задача.

Варіант 5

1. Визначення та основні види документарних інкасо.
2. Операції з валютними ф'ючерсами та валютними опціонами.
3. Задача.

Варіант 6

1. Банківські гарантії при міжнародних розрахунках.
2. Методи управління валютним ризиком.
3. Задача.

Варіант 7

1. Банківське кредитування розрахунків за експортом.
2. Операції своп на валютному ринку.

Варіант 8

1. Валютна позиція, її види та принципи управління валютною позицією.
2. Загальна схема операції розрахунку з використанням документарного акредитива.
3. Задача.

Варіант 9

1. Інструменти здійснення розрахунків: чеки та векселі.

2. Розрахунки в іноземній валюті на території України.
3. Задача.

Варіант 10

1. Банківське кредитування розрахунків за імпортом.
2. Стратегії хеджування валютного ризику.
3. Задача.

Варіант 11

1. Факторинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.
2. Операції на міжбанківському ринку депозитів у валюті.
3. Задача.

Варіант 12

1. Форфетинг у кредитуванні зовнішньоекономічної діяльності.
2. Валютні операції з форвардними контрактами.
3. Задача.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття та види міжнародних розрахунків.
2. Принципи організації міжнародних розрахункових операцій.
3. Роль національних і колективних валют і золота в міжнародних розрахунках.
4. Валютно-фінансові та платіжні умови міжнародних контрактів як основа міжнародних розрахункових операцій.
5. Умови платежу.
6. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності та їх врахування в міжнародних розрахунках.
7. Роль банків у міжнародних розрахунках.
8. Міжбанківські кореспондентські відносини.
9. Система СВІФТ та принципи її функціонування в міжнародних розрахунках.
10. Умови відкриття, ведення та закриття валютних рахунків.
11. Регулювання міжнародних розрахункових операцій в Україні.
12. Правила ІНКОТЕРМС та базові умови постачання.
13. Види документів, які використовуються при міжнародних розрахунках.
14. Особливості оформлення та руху документів при здійсненні міжнародних розрахунків.

15. Особливості використання в міжнародній сфері основних форм розрахунків.
16. Авансові платежі.
17. Платіж за відкритим рахунком.
18. Банківський переказ.
19. Розрахунки з використанням чеків.
20. Розрахунки з використанням векселів.
21. Розрахунки з використанням пластикових карток.
22. Переваги та недоліки використання недокументарних форм у міжнародних розрахунках.
23. Документарний акредитив, його види та форми.
24. Основні складові операції з розрахунків документарним акредитивом: узгодження умов, відкриття та виконання.
25. Акредитивне доручення.
26. Переваги та недоліки використання документарного акредитива в міжнародних розрахунках.
27. Документарне інкасо, його види та форми.
28. Основні складові операції з розрахунків документарним інкасо.
29. Роль кредиту при здійсненні міжнародних розрахунків, його види та зв'язок з умовами платежу.
30. Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків за імпортом.
31. Особливості кредитування на основі векселя.
32. Особливості кредитування на основі акредитива.
33. Особливості кредитування розрахунків на основі банківських кредитних ліній.
34. Види банківського кредиту та організація кредитування розрахунків при експорті.
35. Операції експортного факторингу.
36. Принципи визначення вартості факторингу.
37. Операції експортного форфейтинга.
38. Принципи визначення вартості форфейтинга.
39. Операції експортного лізингу.
40. Особливості розрахунків лізингових платежів та ефективності лізингової угоди для банку.
41. Банківські гарантії та особливості їх використання в операціях міжнародних розрахунків. Типи та види банківських гарантії.
42. Загальні принципи та правове забезпечення банківських гарантії.

43. Види валютних операцій банку.
44. Інформаційне забезпечення операцій на валютних ринках.
45. Особливості організації валютних ринків в Україні.
46. Регулювання валютного ринку в Україні.
47. Валютна позиція банку та принципи її регулювання.
48. Міжбанківський ринок депозитних операцій в іноземній валюті.
49. Відсоткові ставки за депозитами в іноземній валюті та фактори їх формування.
50. Принципи організації банківських операцій на ринку міжбанківських депозитів у валюті. Валютування та депозитна позиція банку.
51. Ринок євровалюти та особливості здійснення операцій в євровалюті.
52. Сутність, види та цілі конверсійних операцій. Валютні операції на умовах спот.
53. Фактори, що впливають на курси спот.
54. Котирування валют.
55. Валютна позиція банку та її види.
56. Дата валютування та її визначення.
57. Практика укладання угод на ринку поточних конверсійних операцій.
58. Регулювання банківських операцій спот.
59. Сутність та цілі форвардних контрактів.
60. Форвардний курс, принципи формування та фактори, що впливають на його динаміку.
61. Валютування форвардних контрактів.
62. Види форвардних контрактів.
63. Форвардні крос-курси.
64. Витрати з форвардною угодою.
65. Процентні форварди.
66. Угоди форвард/форвард, угоди за форвардними ставками.
67. Валютні свопи та практика укладання угод своп.
68. Процентні свопи, їх види та характеристика.
69. Валютні свопи ринку капіталів.
70. Операції з валютними ф'ючерсами.
71. Особливості функціонування ф'ючерсного ринку.
72. Система маржі в операціях з валютними ф'ючерсами.

73. Організація торгівлі опціонними контрактами та система маржі.
74. Операції із опціонами на валюту.
75. Спекулятивні операції на валютних ринках.
76. Поняття валютного ризику, який супроводжує валютні операції банку.
77. Класифікація валютних ризиків.
78. Загальні підходи до управління валютними ризиками банку.
79. Оцінка валютного ризику.
80. Стратегії управління ризиком.
81. Вибір методів страхування валютного ризику.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про банки та банківську діяльність” від 07.12.2000.
2. Закон України “Про Національний банк України”.
3. Закон України “Про платіжні системи та переказ грошей в Україні” від 05.04.01.
4. Закон України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”.
5. *Про систему* валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.03.93.
6. *Про відкриття* банками рахунків у національній та іноземній валюті: Інструкція НБУ № 127, затв. постановою Правління НБУ від 18.12.98.
7. Алмазов О. П., Дубоносов Л. А. Золото и валюта: прошлое и настоящее. — М., 1988. — 182 с.
8. Ачкасов А. И. Типы валютных операций и другие виды сделок на международных денежных рынках. — М., 1994. — 63 с.
9. *Банковско-фінансово-правовий* словарь-справочник. — К.: А. С. К., 1998.
10. Боринець С. В. Міжнародні валютно-кредитні відносини. — К., 2000.
11. Буренкин А. Н. Фьючерсные, форвардные и опционные рынки. — М., 1995. — 240 с.
12. *Валютно-кредитные* операции и расчеты по внешнеторговым контрактам: Справ.-метод. издание / В. А. Будько. — СПб., 1995. — 176 с.

13. *Валютно-финансовые условия внешнеторговых контрактов.* Метод. рек. / Сост. В. В. Которков. — СПб., 1992. — 47 с.
14. *Вейсвеллер Руди.* Арбитраж. Возможности и техника операций на финансовых и товарных рынках. — М., 1994. — 204 с.
15. *Котелкин С. В., Тумарова Т. Г.* Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений. — СПб., 1997.
16. *Лисенков Ю. М., Педь И. В.* Расчеты во внешней торговле. — К., 2003.
17. *Максимо Енг.* Международные финансы. — М., 1999.
18. *Международные валютно-кредитные и финансовые отношения* / Под ред. Л. Н. Красавиной. — М., 2000. — 569 с.
19. *Михайлов Д. М.* Международные расчеты и гарантии. — М.: ФБК-Пресс, 1998.
20. *Міжнародні валютно-кредитні відносини* / За ред. А. С. Філіпенко. — К., 1997.
21. *Міжнародні розрахунки та валютні операції* / За ред. М. І. Савлука. — К., 2002.
22. *Носкова М. Я.* Международные валютно-кредитные отношения. — М., 1995. — 208 с.
23. *Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений.* — М.: ИНФРА-М, 1998. — 432 с.
24. *Пebro М.* Международные экономические, валютные и финансовые отношения: Пер. с фр. — М., 1994. — 496 с.
25. *Практикум по биржевым играм и финансовой деятельности западных банков* / Ред. А. А. Кузнецова и др. — М., 1994 — 224 с.
26. *Смирнов А. Л.* Международный кредит. Основные виды и условия. — М., 1993 — 80 с.
27. *Суворов С. Г.* Азбука валютного дилинга. — СПб., 1998.
28. *Управління валютними ризиками.* — К., 1998.
29. *Финансовые фьючерсы* / Сост. М. В. Кузнецов, Э. И. Малиничева. — М., 1993 — 193 с.
30. *Хэррис Дж. Мэнвилл* Международные финансы. — М., 1996. — 292 с.
31. *Цимайло А. В.* Платежный баланс и валютный курс (В теории и практике ведущих стран Запада). — М., 1992. — 192 с.
32. *Шмырева И. Н. и др.* Международные валютно-кредитные отношения. — СПб.: Питер, 2002.
33. *Ющенко В. А., Міщенко В. І.* Валютне регулювання. — К., 1999.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції”	4
Зміст дисципліни “Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції”	4
Варіанти для контрольних робіт	7
Питання для самоконтролю.....	9
Список літератури.....	12

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп’ютерне верстання *О. А. Варваріна*

Зам. № ВКЦ-4583

Папір офсетний.

Друк ротатійний графаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*